

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра музичних інструментів

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,

проф. Гаврилюк С. В. _____

20 листопада 2013 р.

ІНСТРУМЕНТОЗНАВСТВО

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалавра
галузь знань 0202 «Мистецтво»
напрямок 6.020204 «Музичне мистецтво»

Луцьк – 2013

Робоча програма навчальної дисципліни «Інструментознавство» для студентів за напрямом підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво»,

”29” серпня 2013 р. – 9 с.

Розробник: Сточанська Мирослава Петрівна, професор кафедри музичних інструментів та Кучерук Володимир Феофілович, доцент кафедри музичних інструментів

Рецензент: Шиманський Петро Йосипович, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичних інструментів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри музичних інструментів

протокол № 1 від 29.08. 2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (Гордійчук А.М.)

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією Інституту мистецтв**

протокол № 1 від 11.09. 2013 р.

Голова науково-методичної
комісії Інституту мистецтв _____ (Шиманський П.Й.)

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету**

протокол № 3 від 20.11. 2013 р.

Вступ

Робоча програма навчальної дисципліни «Інструментознавство» складена відповідно до освітньо-кваліфікаційної програми підготовки «бакалавр» напряму «Музичне мистецтво».

Курс „Інструментознавство” передбачає вивчення основ загального інструментознавства й розрахований на студентів напряму «Музичне мистецтво» спеціалізації «інструменталіст» освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» з 2-річним та 4-річним терміном навчання. Основну увагу предмета зосереджено на основних властивостях (акустичних, технічних й виражальних) музичних інструментів, що використовуються сьогодні у народно-оркестрових і ансамблевих колективах України. На заняттях, відповідно до теми та рівня музичної підготовки студентів, використовуються партитури (оркестрові, ансамблеві), аудіо-записи музичних творів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засвоєння теоретичних основ знань технічних та акустичних характеристик музичних інструментів.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна має зв'язки з такими навчальними дисциплінами як «Інструментування», «Оркестровий клас», «Ансамбль», «Клас інструментального ансамблю».

1. Опис навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Музичні інструменти оркестру народних інструментів.
2. Музичні інструменти симфонічного оркестру.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 2	0202 «Мистецтво»	<i>нормативна</i>
	6.020204 «Музичне мистецтво»	
Модулів 2		Рік підготовки 3
Змістових модулів 2		Семестр 6
ІНДЗ:		Лекції 20 год.
Загальна кількість годин 72		Практичні 14 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): аудиторних 2 самостійної роботи 1 індивідуальної роботи 1	<i>бакалавр</i>	Лабораторні – немає
		Самостійна робота 18 год.
		Індивідуальна робота 20 год.
		Форма контролю: <i>екзамен</i>

Для МС

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 2	0202 «Мистецтво»	<i>нормативна</i>
	6.020204 «Музичне мистецтво»	

Модуль 2		Рік підготовки 1
Змістових модулів 2		Семестр 1
ІНДЗ:		Лекції 20 год.
Загальна кількість годин 72		Практичні 16 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання):	<i>бакалавр</i>	Лабораторні – немає
аудиторних 2		Самостійна робота 18 год.
самостійної роботи 1		Індивідуальна робота 18 год.
індивідуальної роботи 1		Форма контролю: <i>екзамен</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни:

- підготовка високопрофесійного керівника музичного колективу до педагогічної та творчої діяльності;
- виховання активної творчої особистості майбутнього викладача музики та керівника музичного колективу з глибокими теоретичними знаннями та відповідними практичними навичками;
- підготовка студента до наступного курсу індивідуального інструментування.

Завдання навчальної дисципліни:

допомогти студентам Інституту мистецтв ознайомитись з музичними інструментами, їх походженням, розвитком, конструкцією, класифікацією, музично-виражальними засобами та іншими відомостями.

Вимоги до знань й умінь студентів:

Студенти повинні знати:

- теоретичні основи музичного інструментарію (історія створення, звуковиразові характеристики, способи їх поєднання у музичному колективі: оркестр, ансамбль);
- основні акустичні, технічні та виражальні характеристики музичних інструментів;
- розташування оркестрових інструментів у партитурі (оркестрова, ансамблева);
- основи запису партитури (оркестрова, ансамблева).

Студенти повинні вміти:

- охарактеризувати оркестровий музичний інструмент (стрій, діапазон, способи гри);
- здійснити запис оркестрової (ансамблевої) партії;
- вірно записати оркестрову (ансамблеву) партитуру;
- визначити оркестрову (ансамблеву) функцію кожної з партій;
- підібрати музичний матеріал для створення оркестрової (ансамблевої) партитури;
- здійснити аналіз оркестрової (ансамблевої) партитури за складом інструментів та ефективністю їх поєднання.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Музичні інструменти оркестру народних інструментів

Тема 1. Види оркестрів народних інструментів. Оркестрова партитура. Історичні передумови виникнення. Основні етапи розвитку. Класифікація оркестрів народних інструментів. Оркестрова партитура та оркестрові групи.

Тема 2. Народні струнні інструменти (струнно-щипкові, струнно-ударні, смичково-ударні).

Тема 3. Народні духові інструменти (свисткові, мундштучні).

Тема 4. Народні ударні інструменти (мембранні, самозвучні, шумові).

Змістовий модуль 2. Музичні інструменти симфонічного оркестру

Тема 5. Симфонічний оркестр: історія розвитку, різновиди, партитура.

Тема 6. Струнно-смічкові інструменти (основні акустичні, технічні, виражальні властивості).

Тема 7. Духові інструменти: дерев'яні, мідні (основні акустичні, технічні, виражальні властивості).

Тема 8. Ударні інструменти(з визначеною висотою, без визначеної висоти, рідковживані інструменти). Клавішні інструменти.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Інд.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Музичні інструменти оркестру народних інструментів							
Тема 1. Види оркестрів народних інструментів. Оркестрова партитура.	8	2	2		2	2	
Тема 2. Народні струнні інструменти	10	4	2		2	2	
Тема 3. Народні духові інструменти	8	2	2		2	2	
Тема 4. Народні ударні інструменти	8	2	2		2	2	
Разом за змістовим модулем 1	34	10	8		8	8	
Змістовий модуль 2. Музичні інструменти симфонічного оркестру							
Тема 5. Симфонічний оркестр: історія розвитку, різновиди, партитура.	6	1	1		2	2	
Тема 6. Струнно-смічкові інструменти	8	3	1		2	2	
Тема 7. Духові інструменти: Дерев'яні, мідні.	12	4	2		4	2	
Тема 8. Ударні інструменти. Клавішні інструменти.	12	2	2		4	4	
Разом за змістовим модулем 2	38	10	6		12	10	
Усього годин	72	20	14		20	18	

Структура навчальної дисципліни для М\С

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	Усього	у тому числі

		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Інд.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Музичні інструменти оркестру народних інструментів							
Тема 1. Види оркестрів народних інструментів. Оркестрова партитура.	8	2	2		2	2	
Тема 2. Народні струнні інструменти	10	4	2		2	2	
Тема 3. Народні духові інструменти	8	2	2		2	2	
Тема 4. Народні ударні інструменти	8	2	2		2	2	
Разом за змістовим модулем 1	34	10	8		8	8	
Змістовий модуль 2. Музичні інструменти симфонічного оркестру							
Тема 5. Симфонічний оркестр: історія розвитку, різновиди, партитура.	7	1	2		2	2	
Тема 6. Струнно-смичкові інструменти	9	3	2		2	2	
Тема 7. Духові інструменти: Дерев'яні, мідні.	12	4	2		4	2	
Тема 8. Ударні інструменти. Клавішні інструменти.	10	2	2		2	4	
Разом за змістовим модулем 2	38	10	8		10	10	
Усього годин	72	20	16		18	18	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Види оркестрів народних інструментів. Ознайомлення з типовими складами оркестрів, ансамблів. Розташування інструментів в оркестрі. Оркестр народних інструментів. Оркестр українських народних інструментів. Ансамбль баянів. Ансамбль домр. Ансамбль бандур. Ознайомлення з партитурами різних видів ансамблів та оркестрів.	2
2	Народні струнні інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. <u>Щипкові інструменти</u> (гуслі, домра, кобза, бандура, торбан, гітара, балалайка): стрій, діапазон, способи гри, використання. <u>Смичково-ударні інструменти</u> (басоля), <u>струнно-ударні інструменти</u> (цимбали, козобас), <u>фрикційні інструменти</u> (ліра, бугай): стрій, діапазон, способи гри, використання.	2
3	Народні духові інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. <u>Свисткові інструменти</u> (свистуни, окарина, сопілка, кувіця), <u>язичкові інструменти</u> (ріжок, дуда, сурма, дрімба, баян, акордеон, концертина, бандонеон), <u>мундштучні інструменти</u> (трембіта, козацька труба, ріг): стрій, діапазон, способи гри, використання.	2
4	Народні ударні інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості.. <u>Мембранні інструменти</u> (литаври, бубон, великий барабан, бухало, тарілка), <u>самозвучні інструменти</u> (підкова, тарілки), <u>шумові інструменти</u> (деркач, торохкало, брязкальця, рубель і качалка): способи	2

	гри, використання.	
5	Струнно-смичкові інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. <i>Скрипка, альт, віолончель, контрабас, арфа</i> : стрій, діапазон, способи гри, використання.	2
6	Струнно-смичкові інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. <i>Скрипка, альт, віолончель, контрабас, арфа</i> : стрій, діапазон, способи гри, використання.	2
7	Духові інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. <u>Група дерев'яних духових інструментів</u> (<i>флейта, гобой, кларнет, фагот, контрафагот, саксофони</i>): стрій, діапазон, способи гри, використання. (2 год.). <u>Група мідних духових інструментів</u> (<i>валторна, труба, тромбон, туба</i>): стрій, діапазон, способи гри, використання.	2
8	Ударні інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості: <u>з визначеною висотою</u> (<i>литаври, дзвіночки, ксилофон, вібрафон, челеста, дзвони</i>): стрій, діапазон, способи гри, використання; <u>без визначеної висоти</u> (<i>трикутник, канстаньєсти, бубон і тамбурін, малий барабан, великий барабан, тарілки, тамтам</i>); <u>рідковживані інструменти</u> (<i>бонги, том-том, коробочка, сирена</i>): способи гри, використання. Клавішні інструменти – основні акустичні, технічні, виражальні властивості. <i>Фортепіано, орган</i> : стрій, діапазон, способи гри, використання.	2
	Разом	16

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Здійснити порівняльний аналіз партитур різноманітних оркестрів, ансамблів (визначених викладачем) за складом інструментів, за способами їх поєднання.	2
2	Знайти і надати додаткову інформацію про історію музичних інструментів, майстрів-конструкторів, виконавців на музичних інструментах (відповідно до теми).	2
3	Знайти і надати додаткову інформацію про історію музичних інструментів, майстрів-конструкторів, виконавців на музичних інструментах (відповідно до теми).	2
4	Знайти і надати додаткову інформацію про історію музичних інструментів, майстрів-конструкторів, виконавців на музичних інструментах (відповідно до теми).	2
5	Здійснити порівняльний аналіз партитур різноманітних оркестрів, ансамблів (визначених викладачем) за складом інструментів, за способами їх поєднання.	2
6	Знайти і надати додаткову інформацію про історію музичних інструментів, майстрів-конструкторів, виконавців на музичних інструментах (відповідно до теми).	2
7	Знайти і надати додаткову інформацію про історію музичних інструментів, майстрів-конструкторів, виконавців на музичних інструментах (відповідно до теми).	2
8	Знайти і надати додаткову інформацію про історію музичних	4

	інструментів, майстрів-конструкторів, виконавців на музичних інструментах (відповідно до теми).	
		Разом 18

7. Індивідуальні завдання

1. Теми: 1, 5: Опрацювати літературу з теми. Прослухати аудіозаписи звучання різноманітних оркестрів (ансамблів). Визначити склад учасників колективів за інструментами, особливості поєднання інструментів у оркестровій (ансамблевій) партитурі. (4 год.).

2. Теми: 2, 3, 4, 6, 7, 8 : Опрацювати літературу з теми. Прослухати аудіозаписи звучання окремого музичного інструмента, групи інструментів (відповідно до теми). Проаналізувати особливості звучання кожного інструмента, визначити значення використання його в оркестрі (ансамблі). (16 год. – для студентів з 2-річним терміном навчання; 14 год. – для студентів з 4-річним терміном навчання).

8. Методи та засоби навчання

Словесні – лекція, розповідь-пояснення, бесіда, дискусія, проблемний виклад

Наочні – ілюстрація, демонстрація.

Практичні – виконання практичних робіт.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання

З метою діагностики успішності студентів використовуються:

- усне опитування на практичних заняттях;
- виконання практичних завдань;
- письмові контрольні роботи;
- співбесіди на консультаціях;
- екзамен як підсумковий засіб діагностики успішності.

Засоби – завдання для модульних контрольних робіт, навчально методичні та навчальні посібники.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (max = 40 балів)								Модульний контроль (max = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1								Модуль 2		
Змістовий модуль1				Змістовий модуль2				МКР 1	МКР2	
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	30	30	100
5	5	5	5	5	5	5	5			

Критерії оцінювання: По кожній із тем, які виносяться на практичні заняття, виставляються максимально по 5 балів за виступ на практичних заняттях, 1 бал за доповнення. Успішне виконання одного практичного завдання до кожної з тем – **5 балів**. Добре виконання – **4 бали**. Неповне виконання - **3 бали**. Часткове виконання – **2 бали**. Недостатнє виконання - **1 бал**. Невиконання практичного завдання - **0 балів**.

Загальна сума балів поточного контролю становить 40 балів.

Після освоєння змістового модуля № 1 (теми № 1-4), змістового модуля № 2 (теми № 5-8) обов'язково пишуться модульні контрольні роботи, кожна з яких оцінюється в 30 балів: 30 коротких відповідей на запитання до тем *письмово*. Кожна правильна відповідь – **1 бал**. Невірна відповідь – **0 балів**.

Максимально за модульні контрольні роботи можна отримати 60 балів. Вся сума балів за курс, включаючи поточний та модульний контроль, становить 100 балів.

Оцінювання самостійної роботи студентів здійснюється під час усного опитування на практичних заняттях, написання модульних контрольних робіт та під час екзамену.

Якщо поточна семестрова оцінка становить не менше 75 балів, то за письмовою згодою студента вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає екзамен. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Екзаменаційна оцінка визначається в балах (від 0 до 60) за результатами виконання залікових завдань. В цьому випадку підсумкова оцінка визначається як сума поточної та залікової оцінок в балах, за національною шкалою та за шкалою ECTS.

Оцінка за освоєння курсу виставляється згідно шкали оцінювання.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

12. Методичне забезпечення

1. Кучерук В.Ф. Грає оркестр українських народних інструментів: Навчально-методичний посібник / В.Ф. Кучерук – Редакційно-видавничий відділ «Вежа» ВДУ імені Лесі Українки – Луцьк, 2005. – 258 с.

2. Кучерук В.Ф., Кучерук Н.П., Олексюк О.М. Оркестровий клас: Навчальний посібник / В.Ф. Кучерук. – Луцьк : Волин. нац. ун-ту ім. Лесі українки, 2010. – 240 с.

3. Сточанська М. Вокальні ансамблі у супроводі бандур. Перекладення, аранжування, обробка. – Луцьк : Ред. видавн. відділ «Вежа», 2005. – 272с.

4. Сточанська М. П. Земле, моя земле, я люблю тебе (ансамбль бандуристів): Навч.-репертуарний посіб.- Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – 264 с., іл.

13. Список джерел

1. Барсова І.О. Книга про оркестр / І. О. Барсова.– К. : Музич. Україна, 1988.– 157 с.
2. Бобровников Є. Грай, музико / Є. Бобровников.– К. : Музич. Україна, 1968.– 83 с.
3. Гордійчук М. Історія української музики / М. Гордійчук.– К. : Наук. думка, 1989.– Т. 1.– 241 с.
4. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти / А. Гуменюк.– К. : Музич. Україна, 1967.– 241 с.
5. Гуцал В. О.Грає оркестр українських народних інструментів / В. О. Гуцал // Райдуга.– 1978.– № 11.– 165 с.

6. Гуцал В. О. Інструментовка для оркестру українських народних інструментів / В. О. Гуцал.– К.: Музич. Україна, 1988.– 79 с.
7. Иванов-Крамской А. Школа игры на шестиструнной гитаре / А. Иванов-Крамской.– М. : Музыка, 1986. - 151с.
8. Иванов П. Г. Оркестр українських народних інструментів / П. Г. Иванов.– К. : Музич. Україна, 1981.– 110 с.
9. Кучерук В.Ф. Грає оркестр українських народних інструментів / В. Ф. Кучерук. – Луцьк: Ред. видавн. відділ «Вежа», 2005. – 258с.
- 10.Кучерук В.Ф., Кучерук Н. П., Олексюк О.М. Оркестровий клас: навч. посіб. для вищих навч. закл. / В. Ф. Кучерук, Н. П. Кучерук, О. М. Олексюк.– Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 240 с.
- 11.Кучерук Н.П., Сточанська М.П. Інструментальні ансамблі для ладкової кобзи у супроводі бандури, ансамблю бандуристів / Н. П. Кучерук, М. П. Сточанська. – Луцьк : Ред. видавн. відділ «Вежа», 2005. – 140с.
- 12.Лапченко В. П. Методика початкового навчання / В. П. Лапченко. – К. : Музич. Україна, 1985.
13. Розанов В. Инструментоведение / В. Розанов.– М. : Совет. композитор, 1981.– 130 с.
14. Сурков А., Плетнёв В. Переложение музыкальных произведений для готово-выборного баяна.– М.: Музыка, 1977.– 150 с.
15. Сточанська М. Вокальні ансамблі у супроводі бандур. Перекладення, аранжування, обробка / М. П. Сточанська. – Луцьк : Ред. видавн. відділ «Вежа», 2005. – 272с.
16. Сточанська М. П. Земле, моя земле, я люблю тебе (ансамбль бандуристів): Навч.-репертуарний посіб / М. П. Сточанська.– Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – 264 с., іл.
17. Сточанська М. П. Лесі Українці: зб. ансамблевих партитур (перекладення, аранжування, обробка) творів з репертуару тріо бандуристок «Дивоструни» / М. П. Сточанська. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 132 с.
18. Сточанська М. П. Пахнуть роси тишею: зб. ансамблевих партитур (аранжування, обробка) творів з репертуару тріо бандуристок «Дивоструни» / М. П. Сточанська. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 158 с.
19. Сточанська М. П. З Різдом Христовим віншуємо щиро: зб. ансамблевих партитур (обробка) творів з репертуару тріо бандуристок «Дивоструни» / М. П. Сточанська. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 100 с.
20. Хоткевич Гнат. Музичні інструменти українського народу / Гнат Хоткевич.– Харків, 2002.– 288 с.
21. Хащеватська С. Інструментознавство. Підручник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації / С. Хащеватська. – Вінниця, НОВА КНИГА, 2008. – 256 с.
22. Черкаський Л. Українські народні музичні інструменти / Л. Черкаський.– К. : Мистецтво, 1990.– 15с.
23. Шарнассе Э. Шестиструнная гитара: От истоков до наших дней.– М. : Музыка, 1991.– 87 с.
24. Штейнпресс Б., Яшпольский И. Энциклопедический музыкальный словарь / Б. Штейнпресс, И. Яшпольский.– М. : Сов. энциклопедия, 1966.– 632 с.
25. Юцевич Ю. Є. Словник музичних термінів / Ю. Є. Юцевич.– К. : Музич. Укр., 1977.– 206 с.
26. Яремко Б. Уторопські сопілкові імпровізації / Б. Яремко.– Рівне : Ліста, 1997.– С.4.